

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ב"ה

בבית הדין הרבני האזורי אשקלון

לפני כבוד הדיין:

הרב יוסף שרביט

התובעת: פלונית

נגד

הנתבע: פלוני

הנדון: חיוב מחוסר כוח גברא בגט

פסק דין

רקע ועובדות

הזוג נשוי יותר מעשרים שנה ואין להם ילדים. האישה טוענת בביה"ד בנוכחות בעלה שאין לו גבורת אנשים. זה שלוש עשרה שנה שלא מקיים אתה יחסי אישות, אין לו קישוי, הוא לא גבר.

היא דורשת גירושין, ולא תובעת כתובה.

רוצה להתגרש כיוון שאין לה בנים, טוענת בעינא חוטרא לידה ומרה לקבורה.

הבעל מכחיש את טענות אשתו, לפי דבריו היא לא מסוגלת להביא ילדים, וגם לא להיכנס להריון. ואמנם טוען שלפני כמה שנים נכנסה להריון והפילה, והיא מכחישה את זה.

הם קבלו טפול רפואי, אך ללא הועיל. שניהם הציגו מסמכים רפואיים.

הבעל דורש שלום בית ולא איכפת לו מילדים, העיקר רוצה להמשיך לחיות עם אשתו, אפילו אם לא תכנס להריון.

האישה לא מסכימה לשלום בית בשום אופן ודורשת גירושין. אינה תובעת כתובה, כאמור.

דיון והכרעה

השאלות העומדות בפנינו לבירור בהלכה:

- א. האם יש להאמין לאישה הטוענת שאין לבעלה כח גברא אפילו אם הוא מכחישה?
- ב. האם יש לכופו לתת לה את הגט, וכיצד לכופו?
- ג. האם ישלם לה את הכתובה ותוספת כתובה?
- ד. מה דין הנדוניה שהכניסה לו?
- ה. האם יש לקבל את המסמכים הרפואיים שהציגו בביה"ד כראיה והוכחה?

תשובה:

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

בטור אבהע"ז סימן קנ"ד כתב:

ואם טוענת שאין לו גבורת אנשים לבוא עליה כדרך כל הארץ ושואלת גט, והוא מכחישה, נאמנת היא וכופין אותו להוציא מיד אפילו בתוך עשר שנים, דכיוון שטוענת טענה שהבעל יודע אם היא אמת אם לאו, לא הייתה מעיזה פניה בפניו אם אינו אמת, אבל לא ייתן לה כתובה כיוון שהבעל מכחישה, ואם מגרשה מעצמו בלא כפיה יתן לה כתובה. בד"א כשאין תובעת כתובתה, אבל אם תובעת כתובתה אינה נאמנת ואף להוציא אין כופין.

וכן פסק מרן בשו"ע אהע"ז סימן קנ"ד סעיף ז':

"אם טוענת שאין לו גבורת אנשים וכו', י"א שהיא נאמנת וכו' וכופין אותו להוציא מיד ולא יתן כתובה וכו' " ע"ש.

ומקור הדין כמ"ש הב"י בתוס' בסוף הבע"י שם בד"ה כי הא, שאם לא הייתה תובעת כתובתה היא מהימנא מדרב המנונא, וכ"כ הרא"ש בתשובה כלל מ"ג וכו', ע"ש.

והנה בהרמב"ם (הלכות אישות פרק ט"ו): "הוא אומר ממנה נמנע הולדה, והיא אומרת ממנו נמנע מפני שאינו יורה כחץ נאמנת, ויש לו להחרים סתם על מי שטוענת וכו' ויוציא ויתן כתובה."

לכאורה קשה משום מה יתן כתובה הרי הוא מכחישה, אמנם גם על הטור הקשו שכתב שהיא נאמנת אם הוא מכחישה וכופין אותו לגרשה אבל לא יתן כתובה. וכן כתב שם בחידושי הגהות וז"ל: "זהו מדברי הרא"ש בתשובה כלל מ"ג סימן ה', ותימה שבתשובה שם סימן ד' העתיקו הטור בסמוך כתב ויתן כתובה מנה מאתיים וכו'", ובפירוש כתב הטור בשם הרא"ש שם:

"אע"פ שנראה כאילו טוענת שתי טענות שמתחלה טענה בשביל שאינה ראויה להבנות ממנו, וכטענה זו לא היינו כופין אותו להוציא ואחר כך אמרה שאינו יכול לבוא עליה כדרך כל הארץ ובטענה זו כופין אותו להוציא, יש לנו לפרש דברים בענין שלא יסותרו זה את זה, שגם בתחלת דבריה כוונה לומר שלא בא עליה כלל, וכופין אותו להוציא ויתן כתובה מנה ומאתים ונדוניא שהכניסה לו, אבל לא תוספת דאדעתא למשקל ולמיפק לא אוסיף לה, עכ"ל.

אם כן דברי הטור סותרים זה את זה?

אך בפרישה (ס"ק יט) תירץ וז"ל מו"ר פי' וכגון שאינו מכחישה ע"ש. אבל להרמב"ם ראינו שכתב שאפילו מכחישה היא נאמנת ויתן כתובה.

ויותר מזה קשה שבהלכה ט"ו כתב: "האישה שבאה לביה"ד ואמרה בעלי אינו יכול לשמש כדרך כל הארץ שמוש שמוליד, או שאינו יורה כחץ, יעשו הדיינים פשרה וכו' " ע"ש.

אם כן לכאורה קשה למה כאן לא כתב שכופין אותו?

אלא בכדי להבין את הכל נביא כאן מ"ש הרי"ף בסוף פרק הבע"י:

אמר ר' אמי: דברים שבינו לבינה היא נאמנת, מאי טעמא? היא קים לה ביורה כחץ הוא לא קים ליה ביורה כחץ, חזינן לגאון דקאמר הא דאמר ר' אמי דברים שבינו לבינה נאמנת, לדברי משנה ראשונה היא, דתנן (סוף נדרים דף ד') בראשונה היו אומרים שלוש נשים יוצאות ונוטלות כתובה וחדא מינייהו האומרת השמים ביני לבינך (פי' ה' יודע שזרע שלו אינו יורה כחץ), והא אידחייא ליה דתנן, חזרו לומר שלא תהא אישה נותנת עיניה באחר ומקלקלת על בעלה, אלא האומרת השמים ביני לבינך יעשו דרך בקשה, ואנן לא סבירא לן הכי דלא אתא רב אמי לאשמועינן דין משנה ראשונה, אלא הא דרב אמי על מתניתין דהכא אמירא, דתנן: נשא אישה עשר שנים ולא ילדה אינו רשאי

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ליבטל, ותני עלה יוציא ויתן כתובה, וקא מיבעיא לן: השתא היכא דשהה עמה עשר שנים ולא ילדה, וקא אתי ואמר מינה הוא דלאו בת אולודי היא ולית לה עלאי כתובה דבעינן לאפוקה ולמיסב אתתא אחריתי דבת אולודי היא, וקאמרה איהי הא דשהאי גבך עשר שנים ולא אולידנא מינך הוא דאינך יורה כחץ, הילכך אי בעית לאפוקי הב לי כתובתי, מאי? וקאמר רב אמי דברים שבינו לבינה היא נאמנת דאיהי קים לה ביורה כחץ, הילכך לא מצי לאפוקה אלא עד דיהיב לה כתובתה וליכא למיחש בכי הא מילתא שמא עיניה נתנה באחר, דהא אנן מפקינן לה על כרחיה, אבל משנה הראשונה לאו על הדין עיקר אמירא, אלא במי שלא שהתה עם בעלה עשר שנים היא וקא אתיא איהי למיתבעיא לאפוקה ולמיתן לה כתובתה ואיהו לא בעי לאפוקה כלל, למשנה ראשונה יוצאה ונוטלת כתובתה ולמשנה אחרונה דחיישינן שמא עיניה נתנה באחר יעשו דרך בקשה וכו',

ע"ש בהרי"ף, ובנימוק"י והמאור והמלחמות מ"ש על זה.

כעת נבין את דברי הרמב"ם טוב, דמ"ש בהלכה ט' הוא אומר ממנה וכו' נאמנת ויתן כתובה דהיינו שהוא רוצה לגרשה וכמ"ש ר' אמי ביבמות ס"ה, ומ"ש בהלכה ט"ו האישה שבאה לבי"ד ואמרה בעלי אינו יכול לשמש וכו' יעשו הדיינים פשרה וכו', זהו דין משנה אחרונה שבפרק אחרון בנדרים וכמ"ש שם הרב המגיד וכו' ע"ש (ובירושלמי משמע השמים ביני לבינך כמו שהשמים רחוקים מן הארץ כן תהא אישה זו רחוקה מבעלה, יעשו דרך בקשה: יעשו סעודה ויתפייסו).

והרא"ש בסוף נדרים כתב דהלכתא כרב המנונא שאמר: אישה שאמרה לבעלה גרשתני נאמנת, דחזקה אין אישה מעיזה בפני בעלה, וכך ביורה כחץ אינה נאמנת דנהי דבעלה בביאה ידע ביורה כחץ לא ידע, והביא ראיות לזה, ע"ש.

אמנם סוגיין קשיין אהדדי בין מ"ש בנדרים ומ"ש ביבמות דף ס"ה, אך לפי דברי הרי"ף הנ"ל מתרץ הרמב"ן את זה, והנה מ"ש הר"ן שם בנדרים ז"ל:

ואיכא למידק אשמעתין דהכא משמע דמילתא דידע בעלה מהימנא משום דלא מיחצפא ביה (כגון בטוענת גרשתני נאמנת), אבל מילתא דלא ידע בה בעלה כגון אינו יורה כחץ אינה נאמנת משום דלא ידע ביה בעלה, ואלו ביבמות (דף ס"ה) אמרינן: הוא אמר מינה והיא אומרת מיניה א"ר אמי דברים שבינו לבינה נאמנת, היא קים לה ביורה כחץ ואיהו לא קים ליה ביורה כחץ, משמע דמשום דלא קים ליה מהימנא הא קים ליה לא מהימנא, והכא אמרינן איפכא? תירץ הרמב"ן ז"ל דלא דמיין אהדדי, דהתם איהו הוא דקמפיק לה ומפסיק לה כתובתה, הילכך אי תרוויהו קים להו ליכא למימר דאיהי מהימנא, משום דחזקה אין אישה מעיזה בפני בעלה, דכי אמרינן הכי היכא דאיהי בעיה לאפוקי נפשה מבעלה דאיכא העזה טובא, ואי לאו דקושטא קאמרה אינה מעיזה, אבל התם דאיהו בעי לאפוקה מעיזה ומעיזה, אבל כיוון דאיהי קים לה ואיהו לא קים ליה, אינו בדין שיוציאנה ויפסיד כתובתה בטענת שמא, עכ"ל.

ובתוספות יבמות ס"ה ע"ב (ד"ה כי הא) הביאו את תשובת ריצב"א ז"ל שפסק:

על אישה שהייתה טוענת על בעלה שאין לו גבורת אנשים והאיש טוען שהיה לו גבורת אנשים אך היא בועטת וגורמת שאין יכול לבעול, דלא מהימנא (נדרים דף צ"א), כיוון שהייתה תובעת כתובתה, והיכא שהודה הבעל שאין יכול לבעול, פסק דצריך ליתן גט וכתובה אפילו אינה באה מחמת טענה, כיוון דאין יכול כלל לקיים לה עונה ודווקא מנה ומאתים אבל תוספת לא יתן דהא בנכנסה לחופה ולא נבעלה עמד בתיקו בריש אע"פ (כתובות דף נ"ו) דשמא לא

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

כתב אלא ע"מ חיבת ביאה, ולרב האי גאון דכל תיקו חולקין שייך כאן דין חולקין, אבל נדוניתה שהכניסה לו יחזיר הכל מה שידעו שהכניסה לו אבל מה שכותבין נדוניא גדולה לכבוד הכלה נראה לי דהוי כעין תוספת, ומיהו אם יכול להתקשות ויש כאן לכל הפחות הכנסת עטרה אבל אין לו כח למרק עלזה נראה דיש תוספת, דיש כאן חיבת ביאה בהכנסת עטרה וכו', ע"ש.

ובתוס' בסוף נדרים דף צ"א כתב:

פסק ריצב"א דהלכה כרב המנונא דבכמה מקומות בש"ס מביא דבריו וכו', ויש ללמוד על אישה שטוענת שבעלה אינו יכול להתקשות או שאינו בקי בדרך ארץ דנאמנת דבדבר שיש לבעל לדעת אינה מעיזה פניה ויוציא ויתן כתובה, ולא מיבעיא אי באה מחמת הטענה כגון דאמרה בעינא חוטרא לידה ומרה לקבורה אלא אפילו בלא טענה נמי יכולה היא לומר אינו מקיים מצות עונה וכו' כלל דמילתא כל מילי דיכול בעל לידע ומכחישתו נאמנת אבל במילי שאין בעל יכול לידע אינה נאמנת והילכך כשטוענת שאינו יכול להתקשות יוציא ויתן כתובה, ואומר ריצב"א שלא תטול רק מנה ומאתים אבל תוספת אין לה וכו', ולכך כיוון דליכא חיבת ביאה אין לה תוספת, ואף דקי"ל כי העראה חשובה כגמר ביאה לענין חיוב עריות, הכא לענין חיבת לקנות תוספת אינה ביאה, וכן מי שאינו בריא להתקשות אפילו למאן דאמר משמש מת בעריות חייב, מ"מ אין כאן חיבת ביאה, וגם מה שהכניסה בנדוניא לא תטול רק בצמצום מה שהביאה, אבל מה שרגילין לכתוב נדוניא דהנעלת ליה שכותבין יותר ממה שהכניסה לו וכו' לא תטול, כן פסק ריצב"א וכו' ע"ש.

והנה הב"ש (בסי' קנד ס"ק כ') כתב:

ואם יכול להתקשות ויכול להכניס עטרה ואין לו כח למרק, כתבו תוס' ס"פ הבע"י דיש לה תוס' כתו' דיש כאן חיבת ביאה, ותוס' סוף נדרים כתבו: אע"ג דהעראה כגמר ביאה, מכל מקום לענין חיבת ביאה לא הוי ביאה ואין לה תוס' כתו', עכ"ל.

אם כן קשיין דברי ריצב"א אהדדי.

וראיתי מי שתירץ שבסוף נדרים מדובר בהעראה באבר מת, אך זה לא נראה בעיני, שהרי מדברי התוס' בנדרים משמע בין בהעראה (שפירושו להכניס עטרה ולא יכול למרק) או שאינו יכול להתקשות ומשמש באבר מת דאף דלגבי עריות הוי ביאה, מ"מ אין כאן חיבת ביאה ולכן אין לה תוס' כתובה, ואילו בסוף פרק הבע"י כתבו בשם ריצב"א דהעראה כגמר ביאה וצ"ע.

ברם מ"ש הב"ש שם (ס"ק י"ט) בשם הרשב"א ז"ל בסימן תרכ"ח דאפילו נדוניא אינה נאמנת להוציא ממנו כשהוא מכחישה. זה קשה לי להבין, שהרי הרשב"א כתב שם בפירושו ז"ל: "ולענין הנדוניא יראה לי שיש לה כיוון שמתירין אותה להנשא". - אמנם סיים בדבריו שם, "יש מן המפרשים ז"ל שאמרו דלא מהימנא לאפוקי ממונא", עכ"ל. ואולי לזה נתכוון הב"ש, אך זו רק דעת המפרשים כמ"ש הרשב"א בפירושו!

ורמ"א שם כתב בשם המרדכי דבזמן הזה שיש נשים חצופות אינה נאמנת, אך כתב (בשם מהרי"ק שורש עב) וז"ל: "ומ"מ במקום שיש אמתלאות ואומדנות שאומרת אמת נאמנת.

והנה לפי מ"ש הטור וגם מרן בשו"ע, אמנם כופין אותו להוציא (אפילו בתוך עשר שנים), אבל לא יתן לה כתובה כיוון שהוא מכחישה, אך הרמב"ם שם (בהלכות אישות פט"ו הלכה ט') כתב:

הוא אומר ממנה נמנע הולדה והיא אומרת ממנו נמנע מפני שאינו יורה כחץ נאמנת, ויש לו להחרים סתם על מי שטוענת דבר שאינה יודעת בו בוודאי

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ואחר כך יתן כתובה, ואם אמרה איני יודעת אם ממני אם ממנו אין לה עיקר כתובה, כמו שאמרנו העמד ממון בחזקת בעליו עד שתטעון בוודאי שאינו יורה כחץ, עכ"ל.

הרי בפירוש רואים שהרמב"ם כותב שאם היא טוענת בוודאי שאינו יורה כחץ היא נאמנת ויתן כתובה.

אמנם אפשר לומר: שהרמב"ם כתב את זה דווקא כשהוא בא בטענה תחילה וטוען שהמניעה ממנה ורוצה לגרשה, כמ"ש לעיל, אבל אם היא באה בטענה תחילה לא יתן כתובה.

ברם רבי הגר"א שם (ס"ק מ"א) כתב וז"ל:

ולא יתן כתובה וכו', טור וכן כתב הרא"ש (בכלל מ"ב סי"ב) דנאמנת דווקא לגבי נפשה להפקיע איסור א"א, אבל לגבי כתובה להפקיע ממון לא מהימנא וכו', אבל כל הפוסקים חולקים בזה כמ"ש, וכן כתב הרשב"א והריב"ש סימן קכ"ז בהדיא כאן, עכ"ל.

ובפת"ש (ס"ק ט"ז) כתב: עי' באה"ט ובב"ש ס"ק י"ט כתב בזה וז"ל: "ועיין בסימן י"ז שם הביא הפלוגתא כשאומרת גרשתני אם היא נאמנת להוציא הכתובה, וכאן סתם ופסק דלא יתן כתובה, ובאמת דינים הללו שוים ועיין תוספות סוף נדרים עכ"ל.

ושם בפת"ש הביא את דברי הגר"א הנ"ל. גם בס' גבורת אנשים מסימן נ"ח עד סימן ס"ה האריך בזה והביא דעת הרבה פוסקים דנאמנת אף להוציא כתובה ונדו' בין לענין גרשתני בין לענין טענת גבורת אנשים, זולת כשתובעת כתובה אינה נאמנת כלל וכו', ע"ש.

אם כן לפי כל האמור בנדון דידן יוציא ויתן כתובה, אך לא תוספת כתובה, רק נדוניא מה שהביאה בנדוניא אבל לא מה שכותבין נדוניא גדולה לכבוד הכלה כמ"ש התוס' כנ"ל.

והנה בנדון דידן מלבד הטענה שאין לו גבורת אנשים יש לה עוד טענה חזקה: ששהתה עמו יותר מעשרים שנה ורוצה ילדים, וטוענת בעינא חוטרא לידה ומרה לקבורה, ובזה לית מאן דפליג שכופין אותו להוציא ויתן כתובה ותקח נדו' מה שהכניסה לו, וכמ"ש שם בגמ' יבמות (דף ס"ה ע"ב) בבאה מחמת טענה:

ההיא דאתאי לקמיה דרבי אמי אמרה ליה הב לי כתובה, אמר לה זיל לא מיפקדת אמרה ליה מסיבו דילה (בזקנתה) מאי תיהוי עלה דהך איתתא? אמר כי הא ודאי כפינן, ההיא דאתאי לקמיה דרב נחמן אמר לה לא מיפקדת אמרה ליה לא בעיא הך איתתא חוטרא לידה ומרה לקבורה? אמר כי הא ודאי כופין.

וברמב"ם שם (הלכות אישות פט"ו הלכה י') כתב:

האישה שבאה לתבוע מבעלה לגרשה אחר עשר שנים מפני שלא ילדה, והיא אומרת שאינו יורה כחץ, שומעין לה, אע"פ שאינה מצווה על פריה ורביה צריכה היא לבנים לזקנותה, וכופין אותו להוציא ויתן עיקר כתובה בלבד, שלא כתב לה התוספת על שתצא לרצונה ותטול עכ"ל.

וכן כתב הטור שם בסימן קנ"ד ומרן שם בסעיף ו':

האישה שתובעת גט בטענה וכו' שחפצה לילד כדי שיהיה לה בן שתשען עליו, ואומרת שהוא גורם שאינו יורה כחץ, אם שהתה עמו עשר שנים ולא נתעברה ואינה תובעת כתובתה וכו' שומעין לה וכו', וכופין אותו להוציא ויתן מנה ומאתים, אבל לא תוספת ויתן נדו' מה שהכניסה לו וכו', ע"ש.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

אם כן לפי זה כל שכן בנדון דידן ששהתה עמו יותר מעשרים שנה ובאה בטענה בוודאי שכופין אותו להוציא ויתן עיקר הכתובה ומה שהכניסה לו בנדון, ואפילו כשהוא טוען שהפילה והיא אומרת לא הפלתי היא נאמנת כמ"ש מרן שם בסעיף י"ב. ומה שהבעל טוען בנדון דידן שהפילה הרי היא מכחישה אותו וטוענת שמעולם לא הייתה שום הפלה ולא נבנתה ממנו, ואין שום תקוה שיהיו לה ילדים ממנו והיא רוצה ילדים, שאם תיזרק מחר מי יטפל בה? כך היא טוענת, לכן בוודאי יש לקבל טענתה, והיא נאמנת שלא הייתה שום הפלה והיא רוצה חוטרא לידה ומרה לקבורה.

גם מה שהבעל דורש שלום בית לאחר שהם נשואים זל"ז יותר מעשרים שנה, בוודאי שלא שומעין לו, כמ"ש מרן שם בסעיף יו"ד, וז"ל:

נשא אישה ושהתה עמו עשר שנים ולא ילדה יוציא ויתן כתובה וכו', ואם לא רצה כופין אותו להוציא, ואם אמר איני בועלה והריני שוכן עמה בפני עדים כדי שלא אתיחד עמה וכו' אין שומעין לו וכו' ע"ש.

ובנדון דידן שהיא טוענת שאין לו זיקפה ובאה בטענה דבעינא חוטרא לידה, נראה ודאי שכופין אותו להוציא ויתן כתובה אך לא תוספת, אלא מה שהכניסה לו בנדוניה, כנ"ל. ואם יש להסתמך על התעודה שהביא מהרופא שהוא בסדר, עיין מ"ש בכרך י' של פסה"ד (בדף 107) וז"ל:

והנה כבר דנו בביה"ד הגדול על מכתב מסוג זה (כרך ג' עמוד 82) וז"ל:

"אולם מבחינה אחרת אין לתת משקל רב למכתבו של ד"ר ה', הואיל ומן המפורסמות הוא כי במקרה והגבר הוא בסדר במובן החיצוני ואינו סובל ממחלה מסוימת, הרי בדבר זה אם הוא כן סובל מהפרעות פונקציונליות או לאו לא ניתן לאבחנה, ובתי הדין כבר שמעו בהזדמנויות שונות עדות מפי רופאים מומחים, כי אין בדיקה היכולה לקבוע אם יש כח גברא או לא, ולכן אין לראות במכתבו של ד"ר ה' בעדות קובעת בקשר לכח גברא של המערער".

והוא הדין בנדוננו, אין לסמוך על מכתבו של ד"ר פ' שכתב "שהוא באופן גופני בריא בהחלט", כי יתכן שהוא אמנם בריא אבל בכל זאת אין לו כח גברא, עכ"ל.

האם יש לכופו להוציא, וכיצד כופין

ובענין הכפיה הנה מרן שם סעיף כ"א כתב:

כל אלו שאמרו להוציא, כופין אותו להוציא אפילו בשוטים, ויש אומרים שכל מי שלא נאמר בו בתלמוד בפירוש כופין אותו להוציא אלא יוציא, אין כופין בשוטים. אלא אומרים לו, חכמים חייבוך להוציא, ואם לא תוציא מותר לקרותך עברייך, ע"כ.

והנה לפי הכלל שבידינו: כל מקום שכותב מרן סתם ויש אומרים דעתו כסתם, אם כן גם כאן ההלכה כסברא הראשונה שאפילו באלו שלא נאמר בהם כופין אלא להוציא, כופין אותם בשוטים, וכל שכן בבאה בטענה דבעיא חוטרא לידה ומרה לקבורה, ואומרת שהמניעה היא ממנו שאינו יורה כחץ ושהתה עמו עשר שנים ולא ילדה, נראה בוודאי שאפילו לסברת החולקים כופין אותו בשוטים להוציא, וכן כתב בבית שמואל ס"ק לה ע"ש, אלא שהרשב"א בתשובה אלף קצ"ב כתב

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

דלא כפינן ליה בשוטים אלא מוסיפין על הכתובה כדין מורד, ומי ששהה עם אשתו עשר שנים לדעת הרי"ף ז"ל כופין אותו בשוטים, וכן כתב הרמב"ם פרק ט"ו בהלכות אישות (ב"ש שם).

ובשו"ת רב פעלים ח"ד חאהע"ז סי' י"ב (בדין אישה שטוענת על בעלה שאין לו גבורת אנשים וכו') ורוצה להתגרש כדי שיהיה לה בן שתשען עליו, ובעלה מודה לה, אבל אינו רוצה לגרשה), הביא את דברי הרב דינא דחיי שהאריך בענין זה והביא את דברי הרשב"א הנ"ל:

"ובסוף דבר כתב לענין פסקא דדינא, כיוון דנפק מפומיה דהרשב"א ז"ל דאף בבאה מחמת טענה אין כופין אותו בשוטים, ואף מדברי המרדכי נראה כן שאין לכוף לשום אדם לגרש בשוטים בבאה מחמת טענה, כי היכי דלא ליהוי גט מעושה כיוון דאיכא פלוגתא דרבוותא, וכמ"ש הרא"ש בנשא אישה ושהה עמה עשר שנים ולא ילדה דכיוון דאיכא פלוגתא דרבוותא אין לכוף לגרש בשוטים כי היכי דלא תהוי גט מעושה, ואע"ג דהרא"ש גופיה כתב דבאה מחמת טענה כופין אותו ואפילו בשוטים היינו משום דלא שמיע ליה פלוגתא בבאה מחמת טענה, אבל אנו דשמיע לן פלוגתא בבאה מחמת טענה ראוי לחוש לדברי הרשב"א ואין לכוף על הגט וכופין על הכתובה אבל לא על התוספת, עכ"ל.

והגרי"ח ז"ל כתב עוד שראה את דברי הרה"ג מהרי"ש אלישר בספר בני בנימין סימן ל"ו שהביא את דברי הש"ך ז"ל בספר גבורת אנשים שכתב אפילו כשהבעל מודה אין כופין לגרשה וכו':

וכתב הרב הנז' אף כי אנן בדין הנגררים אחר פסק מרן ז"ל ובפרט מה שפסק בשה"ט כידוע וכו' אם כן בנדון דידן שסתם מרן (בסי' קנד סעיף כ"א) כסברת האומרים שכופין ולא כסברת החולקים שהביא בשם יש אומרים, וצריכים אנו לכופו לגרשה וכו', מ"מ כבר הגאון מהריט"א ז"ל בשמחת יו"ט סימן י"א כתב דלענין איסור ערוה אנו נוהגים לתפוס כל החומרות של כל הפוסקים, אלא דלהקל אין אנו יכולים לעשות הפך מרן, נמצא דמוכרחים אנו להחמיר שלא לכופו בשוטים לגרשה וכו', ע"ש. ובדין זה הסכים עמו ג"כ הראשון לציון הרה"ג מהר"א אשכנזי ז"ל, ע"ש.

עוד הביא שם ברב פעלים בשם הרדב"ז שכתב ז"ל: "סוף דבר בהא סליקנא ובהא נחיתנא, כל מי שיקוף בשוטים בכל טענה חוץ מבעל פוליוס וחברותיה קרוב בעיני שמרבה ממזרים בישראל", עכ"ל.

ואמנם הגרי"ח כתב על דברי הרדב"ז הנה לא אמר מר הכי אלא בנדון דידיה שהבעל אינו מודה, אבל בנדון דידן שהבעל מודה לדבריה שאינו יכול לבוא עליה, הרי כאן המום ברור ודמי לדין הפוליוס הנז'.

ועל דברי הש"ך בס' גבורת אנשים כתב:

הנה מלבד מה שהביא שם מהגאון יהונתן ז"ל בספר בני אהובה שדחה דברי ספר גבורת אנשים הנז' ואסיק כדעת הרא"ש דכל היכא דהבעל מודה שכופין אותו לגרשה, הנה בלא"ה נראה שבנדון דידן יודה הגאון ג"כ, דהוא לא כתב כן אלא רק אם טוענת טענה דאין לו גבורת אנשים, אבל בנדון דידן שטוענת נמי טענה שרוצה בן להישען עליו שהיא טענת בעיא חוטרא לידה, הנה בזה גם הוא יודה שכופין.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

וגם הרה"ג מהר"א אשכנזי ומהרי"ש אלישר יודו ג"כ בזה, ובפרט שיש חשש עיגון בוודאי שיש לכופו לגרשה שאם לא נכופו אין לך עיגון גדול מזה שתישאר האישה הזאת כל ימי חייה בלא עונה ונפשה מרה לה.

ברם אע"ג דכופין אותו כשהוא מודה, אם טוען שירצה לעסוק בתרופות שאפשר שיתרפא ויועיל אז אין כופין אותו לאלתר אלא נותנים לו זמן על זה כפי ראות עיניהם של ביה"ד וכמ"ש הגאון מהרשד"ם באה"ע סימן ק"ג, וכן הביא שם מהגאון מהרלב"ח ז"ל. וכן פסק הגאון נודע ביהודה ז"ל בסימן פ"ט, וכן כתבו כל הגאונים הראשונים שלא למהר הגירושין, והכל לפי ראות עיני ביה"ד וכו', ע"ש ברב פעלים.

והנה אפילו לפי דברי הגרי"ח ז"ל ברב פעלים שאפשר לכופו בשוטים כיוון שבאה בטענה שאין לו גבורת אנשים ולא יכול לקיים מצות עונה וגם בטענה שרוצה בן להישען עליו, דווקא כשהבעל מודה לה, כמ"ש שם, אבל כשהבעל מכחישה נראה דאין לכופו, אלא אומרים לו חכמים חייבך להוציא ואם לא תוציא מותר לקרותך עבריין, כסברת היש אומרים שהביא מרן כנ"ל, וכמ"ש הריטב"א והרדב"ז וכל הפוסקים הנ"ל, אם כן לפי זה בנדון דידן שהבעל מכחישה, באיסור ערוה שאנו נוהגין לתפוס כל החומרות בוודאי שלא נוכל לכופו בשוטים, גם כן אי אפשר לכופו על ידי בית סוהר וכיוצא, אלא לחייבו לגרשה. וכל זמן שלא רוצה לגרשה נחייבו במזונותיה מכיוון דאגידא ביה.

וכן ראיתי בפסה"ד של בתי הדין הרבניים כרך י' (עמוד 109) וז"ל:

כיוון שחייב לגרשה שוב לא יוכל הבעל לטעון שאין האיש חייב במזונות אשתו אלא כשהיא עמו (אהע"ז סוף סי' ע'), דרק כשהמניעה היא ממנה הוא דפטרוהו כשאינה עמו, אבל לא כשהמניעה ממנו, כמבואר בשו"ע שם, וכל שיש בו חסרון כזה שבגללו הוא חייב לגרשה, הרי המניעה היא ממנו וממילא חייב במזונותיה, וכן מבואר בתשובות מהרי"ט (ח"א סימן קיג) שדן שם בבעל נכפה וגם אינו מפרנס, והחליט שם דראוי היה לכפותו לגרש, אלא דלמעשה חשש מכפיה כתב דחייב במזונותיה, וז"ל:

"ומזונות נמי נראה דיש לה כל זמן שאינו מוציאה בגט, שהרי גדולה מזו אמרו בפ"ק דמציעא (יב ע"ב) כל מקום שאמרו חכמים מגורשת ואינה מגורשת בעלה חייב במזונותיה אע"פ שנתן לה כתובתה, כל זמן שהיא מעוכבת להינשא מחמתו",

והוא הדין בנדוננו, כיוון שחייב לגרשה הרי היא מעוכבת להינשא מחמתו ויש לחייבו במזונותיה, עכ"ל.

ואמנם שם נתעוררה שאלה: כיוון שהיא טוענת שמתחילת נישואין לא היה לו כח גברא ולא יכול היה לבעול לפי דבריה, וביה"ד קבלו דבריה, אם כן הרי זו חופה שאינה ראויה לביאה וכו', ע"ש מ"ש בזה.

ברם בנדון דידן שהזוג נשוי יותר מעשרים שנה וטענה שאין לו כח גברא יותר משלוש עשרה שנה, אבל לפני כן קיימו יחסי אישות והיה יכול לבעול, אם כן אין שום חשש לחופה שאינה ראויה לביאה, ואין צורך לדון בזה רק בחיוב הבעל לגרש את אשתו, כאמור מרישא ועד ספא.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

סכום הדברים

- א. יש להאמין לאישה זו שבאה בטענה בכיה"ד נגד בעלה ובנוכחותו שאין לו כח גברא, אפילו שהוא מכחישה, כיוון שאינה תובעת כתובה חזקה שאינה מעיזה פניה וכו'.
- ב. אין לקבל תעודות רפואיות כראיה והוכחה בכיה"ד בענין כח גברא.
- ג. חייב הבעל לגרש את אשתו בג"פ ולשלם לה עיקר כתובתה סך מאתים זוז, אבל לא תוספת כתובה, שלא כתב לה התוספת על מנת שתצא לרצונה ותיטול.
- ד. הבעל חייב להחזיר לאשתו כל מה שהכניסה לו בנדונייתה דווקא, (אבל לא מה שרשום בכתובה סכום גדול לכבוד הכלה דהוי כעין תוספת).
- ה. אין לכוף את הבעל לגרש את אשתו בג"פ בשוטים וכיוצא בזה, אלא מודיעים לו שמותר לקרותו עבריין, כיוון שעובר על דברי חכמים אם לא מגרשה.
- ו. הבעל חייב במזונות אשתו כל זמן שאינו רוצה לגרשה בג"פ, אפילו כשהם חיים בנפרד ולא מסכימה לשלום בית, כיוון שהמניעה היא ממנו שאין להם ילדים יותר מעשרים שנה.

זה מה שנלע"ד, וצויי"מ וימ"נ (וצור ישראל יצילנו משגיאות ויראנו מתורתו נפלאות)

הרב יוסף שרביט – אב"ד